

DE ACULEATEN (bijen en wespen) VAN DE SCHIEPERSBERG

(tweede deel)

door Br. V. LEFEBER

Voorzomerwandeling

Als we in juni de groeve weer bezoeken ziet alles er heel anders uit. Veel zevenblad, bereklauw en distels. Verder bosandoorn, slangenkruid, muurpeper, braam, helmkruid en vooral in het lage deel veel vlinderbloemigen.

Behalve bijen zijn nu ook veel graafwespen e.a. verschenen. Zonnige struiken zijn een geliefde plaats voor vele soorten, vooral in de morgenuren. Een mogelijke leuke ontmoeting op zo'n dag is b.v. de blauwe zandbij, *Andrena agilissima*, een groot opvallend dier, dat in steile wanden nestelt. Op de St.-Pietersberg hebben tot voor kort enkele kolonies een vaste standplaats gehad en op het Belgische deel is dat nog steeds het geval. In Nederland is de soort verder slechts in een enkel exemplaar hier en daar in het Geuldal waargenomen. De heggerankbij, *Andrena florea*, is heel gewoon in de groeve. Ze is iets kleiner en roder dan de honingbij en ze vliegt uitsluitend op heggerank. Ze nestelt in onbegroeide, droge, vaste bodem, soms met tientallen in langgestrekte rijen.

Een opvallende bijzonderheid van deze soort is wel, dat ik er nog nooit een *Nomada*-parasiet bij heb aangetroffen; ook in de literatuur wordt er nergens een vermeld.

Andrena wilkella is in de groeve niet gewoon; ik trof éénmaal enkele ♀♀ aan en dan nog wel op zevenblad, terwijl de soort bekend is als een typische vlinderbloembezoeker.

In het voorste deel vinden we tussen de brandnetels en bereklauw nog al wat bosandoorn; daarop is regelmatig een van onze sachembijen, *Anthophora furcata*, een kleiner broertje van *acervorum* (zie voorjaar) waar te nemen. Op de composieten treft men

af en toe tussen de bruine en grijze en zwarte bezoekers een klein staalblauw bijtje aan: *Ceratina cyanea*, een duidelijk bewijs voor de waarde van deze groeve. De langhoornbij, *Eucera longicornis*, vliegt vooral op de vlinderbloemen in het lage deel; het is een opvallende en stevige soort, waarvan de ♂♂ antennes (sprietjes) hebben, die langer zijn dan hun hele lichaam.

Het heeft me steeds weer verbaasd, dat ik hier op de vlinderbloemen nooit ook maar één soort behangersbij (*Megachile*) heb gezien en evenmin hun parasiet, de kegelbij (*Coelioxys*). Dat is in de Beyarttuin heel anders.

In de eerder genoemde geologische orgelpijp nestelen nu andere soorten, b.v. een grote kolonie van de zijdebij, *Colletes daviesanus* en van de metselwesp, *Odynerus spinipes* met al zijn parasieten.

De bloemschermen van bereklauw zijn trekpleisters voor een groot aantal graafwespen, goudwespen, plooiwespen en enkele spinnedoders.

Hier volgt een lijst van aangetroffen soorten:

Anthophora furcata Pnz., 2.VI-1.VII (+4.IX!); op bosandoorn/*Stachys*/, *Betonia*, *Lamium purpureum* en kaasjeskruid/*Malva*/). Ze nestelt het liefst in houtmoolm.

Ceratina cyanea K. (blauwe ertsbij), 3.V-24.X; tweemaal op *Hieracium* en (*Rubus*, *Crepis*, *Euphrasia*, *Reseda*, *Helianthemum*, veldsla, *Valerianella*),

Knautia-bij (*Andrena batorrfiana*).

Campanula); ze overwinteren in groepjes als volwassen dier in holle stengels.

**Eucera longicornis* L., 25.V-20.VII; niet gewoon in de groeve, op Papilionaceae en (lupine); nest in de grond; de parasiet, *Nomada sexfasciata* werd nog niet in de groeve gevonden.

Nomada fulvicornis F., 12.IV-27.VII; op *Rubus*, (*Salix*, *Vaccinium* en Engels gras/*Armeria vulgaris*/). Parasiet bij *Andrena nigroaenea* en *pubescens*.

Nomada goodeniana K., 3.IV-17.VI; op *Taraxacum*, *Salix*, (*Vaccinium* en wolfsmelk/*Euphorbia spec.*/); bij *Andrena sabulosa*, *nigroaenea*, *thoracica* en *tibialis*. Deze beide *Nomada*'s verspreiden een typische aromatische geur.

Nomada hillana K., 22.V-6.VIII; op Papilionaceae; bij *Andrena wilkella*.

Nomada lineola Pnz., 12.IV-26.VI; op *Taraxacum* en (lage gele klaversoorten/*Trifolium campestre*/); bij *Andrena agilissima*, *carbonaria*, *pubescens*, *thoracica* en *tibialis*.

Andrena agilissima Sc., 19.V-8.VII; op Crucifere; nest in steile wanden; het nieuwe broed is reeds in oktober volwassen, maar blijft in de grond tot half mei. (Parasiet: *Nomada lineola* Var. *cornigera*).

**Andrena angustior* K., 1.V-5.VIII; op *Salix*, hoge gele Composieten, (robertskruid/*Geranium robertianum*/, *Skimmia*, gelderse roos/*Viburnum opulus*/, *Veronica*, *Rubus*, boterbloem/*Ranunculus*/ en bloed-ooievaarsbek/*Geranium sanguineum*/); parasiet: *Nomada fabriciana*.

Andrena albofasciata Thms., door velen als een variëteit van *ovatus* beschouwd; 31.IV-13.VI en 26.VII-28.VIII; slechts een ♂ in de groeve; op (fluitekruid/*Anthriscus silvestris*/, *Trifolium campestre* en honingklaver/*Melilotus arvensis*/).

**Andrena chrysoscelis* K., 11.IV-25.VI; talrijk op *Taraxacum*, *Crataegus*, *Aegopodium*, *Anthriscus*, *Heracleum* en hoge gele Composieten. Parasiet: *Nomada fabriciana*.

Andrena combinata Chr., 11.V-26.VI?; drie ♂♂ op *Aegopodium*, (*Reseda* en wondklaver/*Anthyllis*/) (de parasiet: is *Nomada piccioliana* Var. *jurassica* die nog niet in de groeve is gevonden).

Vliegendor (Mellinus arvensis).

**Andrena florea* F., 24.V-18.VII; talrijk op heggerank/*Bryonia*/; parasiet onbekend.

Andrena fucata Sm., 20.V-7.VII; een ♂, (elders altijd bezoeker van *Frangula*).

Andrenella saundersella Perk., 22.V-29.VII; op *Aegopodium*, (*Veronica*, *Heracleum* en *Geranium molle*); parasiet: *Nomada flavoguttata*.

Andrenella subopaca Nyl., 12.IV-25.VI op *Taraxacum*, *Tussilago*, (*Stellarium*, *Lupinus*, *Aegopodium*, *Heracleum*); zelfde parasiet.

Andrena wilkella K., 23.V-21.VII; op *Aegopodium*, (*Lotus*, *Trifolium spec.*, gele honingklaver/*Melilotus arvensis*/, slangekruid/*Echium*/, *Sedum acre*). Parasiet: *Nomada hillana*.

N.B. de te verwachten soorten: *Andrena barbilabris*, *clarkella* en *praecox* ontbreken in de groeve.

**Halictus leucosonius* Schr., ♀♀: 30.IV-14.V? en 24.VI-19.IX; op hoge gele Composieten; ♂♂ 10.VII-9.X.

Halictus nitidusculus K., 30.IV-12.VI en 17.VII-19.IX; op *Taraxacum*, *Bellis* (*Salix* en veldkers/*Cardamine pratensis*/); ♂♂: 19.VII-6.X.

Halictus pauxillus Schck., 20.IV-26.VI en 29.VII-19.IX? op *Anthriscus*, (*Crepis*, *Potentilla* en *Libanotis montana*). ♂♂: 7.VII-21.X.

Halictus tumulorum L., 3.V-15.VI! en 6.VII-25.X; op *Bellis*, (vlasleuwebek/*Linaria*/ en vele andere): ♂♂: 25.VI-19.IX.

**Halictus villosulus* K., 22.IV-23.VI? en 4.III?-21.X; op *Veronica* en vele *Hieracium*-spec.; ♂ ♂ 6.VII-24.X.

Halictus xanthopus K., 24.IV-26.VI; op *Taraxacum* en andere gele hoge Composieten, *Veronica*, *Lotus* en witte dovenetel/*Lamium album*/): ♂ ♂ 7.X-3.XI!!

**Halictus zonulus* Sm., 9.V-6.X op hoge gele Composieten, (kattestaart/*Lythrum*/, *Aster* spec. en *Solidago*); ♂ ♂: 22.VII-6.X.

Als parasiet van *Halictus* treedt soms *Nomada shepardana* op, maar meestal zijn het soorten van het genus *Sphcodes* (wockerbijen). In Nederland zijn een twintigtal soorten bekend; zeer eenvormig van kleur en bouw, alle zwart met een rood achterlijf. In de groeve komen waarschijnlijk en minstens voor: *gibbus* L., *longulus* Hag., *monilicornis* K., *pellucides* Sm., *puncticeps* Ths. *Chelostoma florissomne* L., 13.V-24.VI; (op *Ranunculus*, *Vaccinium* en *Crepis*); nestelt in dood hout.

**Osmia coerulescens* L., 7.IV-14.VIII, waarschijnlijk in twee generaties; op *Lamium album*, *Echium*, (kattekruid!!/*Nepeta*/, *Brassica napus*, *Allium*-spec., ook daslook, *Rubus*, hennepnetel/*Galeopsis*/, *Lotus* en *Glechoma*). Deze soort komt in tuinen, ook de Beyart, soms massaal voor.

**Colletes daviesanus* Sm., 29.V-15.IX; vooral op

Symmorphus mutinensis Baldini. Links abdomen van typisch ♂, recht van f. *eumenoides* nov.

boerewormkruid/*Chrysanthemum vulgare*/ en de meeste andere Composieten.

**Prosopis bipunctata* F., zeer gewone soort op *Reseda*, maar in de groeve slechts een ♀, 28.VI.1970; 26.V-11.VIII.

**Prosopis brevicornis* Nyl., 30.V-5.IX; op *Heracleum*, (*Reseda*, *Solidago*, *Cirsium*, *Campanula*, *Sambucus* en engelwortel/*Angelica*/). Nest in stengels (en dood hout?).

Graafwespen zijn vooral aan te treffen bij de nesten in de bodem, in steile hellingen en zand- of leemranden, op oude paaltjes, op bloeiende planten, vooral schermbloemen en op zonnig struikgewas. Op de bloemen zoeken ze óf wat nectar, óf een prooidier. Die prooi is verschillend van graafwesp tot graafwesp; meestal zijn het andere insecten, of hun larven, soms spinnen. Voor de bestuiving van de bloemen zijn de graafwespen naar mijn mening van weinig of geen nut.

Crabro cribrarius L., 29.V-28.VIII; in de groeve slechts een ♀, 23.VII.1966 op *Heracleum* en (*Solidago*); nest in de grond.

**Crossocerus ambiguus* D., 31.V-11.IX; gewoon, vooral op zonnige struiken.

Crossocerus assimilis Sm., 29.V-19.VIII; nest in dood hout.

Crossocerus cetratus Sh., 3.VI-12.VII, twee ♀ ♀, 15 en 29.VI.1968; det J. P. van Lith; nest in dood hout.

**Crossocerus cinxius* D., een ♀, 9.VI.1964 en enkele uit *Sambucus*- en *Fraxinus* stengels.

Crossocerus confusus Schulz, 19.VI-19.VIII; slechts een ♀, 19.VIII.1967.

**Crossocerus congener* D., 17.VI-15.VIII; een ♀, 6.VIII.1974; (wel veel uit dood hout in de Beyartuin.)

**Crossocerus distinguendus* Mor., 22.V-28.VIII; nest in de grond.

**Crossocerus elongatulus* Lind., 18.IV-22.IX; in twee generaties; in de grond.

Crossocerus leucostomoides Rich., 25.IV-23.IX; twee generaties; in dood hout; eens in *Berberis*-stengel.

Crossocerus pubescens Sh., 14.V-25.VIII; in hout en stengels.

Crossocerus ovalis Lep., 15.V-1.IX; in *Crataegus*-hout en *Sambucus*-stengels.

**Crossocerus quadrimaculatus* F., 19.VI-10.X; (♂♂ : 1.VI-28.VIII??); zeer gewoon; nest in zandkantjes; veel op zonnige eikestruiken.

Crossocerus varus Lep., 11.V-12.X; in de grond, (maar eens uit oud paaltje).

**Crossocerus wesmaeli* Lind., 8.VI-10.IX; zeer gewoon; in de grond.

Entomognathus brevis Lind., 31.V-17.VIII; in de grond.

Lindenius albilabris F., 6.VI-6.X; in de grond; vaak op *Hieracium*-spec. en (duizendblad/*Achillea millefolium*/).

**Oxybelus uniglumis* L., 12.VI-20.IX; gewone soort; in de grond; vervoert de prooi (vliegen) gespiesd aan de angel; vaak op distels.

**Rhopalum coarctatum* Sc., 30.V-15.VIII; twee ♀♀. (Elders veel uit stengels van *Lonicera*, *Philadelphus*, *Sambucus* en *Fraxinus*.)

N.B. Nooit aangetroffen: *Crossocerus capitosus* en *podagricus*.

**Diodontus luperus* Sh., 15.V-29.VIII; in steile kantjes.

Diodontus minutus F., 7.VI-11.X; idem.

**Diodontus tristis* Lind., VI t/m VIII; idem; de huismus onder de graafwespen!

**Pemphredon shuckardi* Mor., 25.V-19.IX; nest in oud hout.

Argogorytes mystaceus L., 24.V-25.VI (+1.VIII); vroege soort; in steile kanten; graag op zonnige struiken (*Rubus*!) en Umbelliferen.

**Nysson spinosus* Forst., 7.V-26.VI; parasiet van de vorige soort.

Tachysphex pompiliiformis Pnz., 9.V-31.VIII; gewoon in zandstreken; nest in rulle bodem; prooi kleine sprinkhanen.

Tachysphex psammobius Khl., 13.V-2.VII; een kleine kolonie in de groeve, net als op de Bemelerberg en de St. Pietersberg; in kale stukjes op kalkhellingen.

**Trypoxylon attenuatum* Sm., 19.V-20.IX; gewoon; nest in hout en stengels.

**Trypoxylon clavicerum* Lep., 21.IV-6.X; nest in oud hout, maar ook in steile leemwanden.

**Trypoxylon figulus* L., 2.V-25.VIII; zeer gewoon; in oud hout, stengels, steile wanden, zelfs mergelwanden en oude muren.

Spinnendoders (*Pompilidae*) zijn grotendeels typische zandbewoners. In de groeve zijn slechts enkele soorten vertegenwoordigd:

Agenioideus cinctellus Spin., 23.V-20.IX; springspinnetjes, daarom graag tegen steile wanden en oude muren, maar eens uit paaltje.

Arachnospila anceps Wesm., 22.V-14.X; zeer gewone soort.

**Anoplopus carbonarius* Sc., 23.V-19.IX; in de groeve soms talrijk op de puinhellingen; in de Beyartuin op zonnige struiken langs oude muren.

Priocnemis exaltata F., 22.VI-31.VIII; gewone soort.

Priocnemis femoralis D., 1.VI-20.IX; gewone soort.

Priocnemis perturbator Harr., 15.IV-12.VI; een ♀, 15.IV.1966.

Anoplachares spissa Schdte., 21.V-15.VIII; gewone soort.

N.B. nooit parasitaire *Pompilidae* aangetroffen.

Aan plooiwespen (*Vespidae*) is de groeve nogal rijk; ze vliegen graag op helmkruid en bereklauw:

**Ancistrocerus gazella* Pnz., 14.V-6.X; talrijk.

**Ancistrocerus nigricornis* Crt., 2.IV-15.VI en 27.VII-6.X; talrijk. (+26.I.1975!).

**Ancistrocerus parietum* L., 10.IV-14.IX; gewoon.

**Ancistrocerus trifasciatus* Müll., 14.V-19.IX; gewoon.

Eumenes papillarius Chr., 9.VI-21.VIII; twee ♂♂, 1 en 12.VII; metselt de nestcellen tegen steile wanden en muren.

Gymnomerus laevipes Sh., 21.V-5.VIII; nest in stengels.

Odynerus spinipes L., 24.V-18.VII; heel gewoon in de orgelpijpen en zelfs in de kleiresten van de wortelstronken, die men indertijd in de groeve heeft

gegooid; de nesten met de naar buiten gemetselde schoorsteentjes lokken de volgende drie parasieten (alle drie goudwespen):

Chrysis mediata Lins., 28.V-10.IX.

Chrysis viridula L., 7.V-20.VIII.

Euchroeus neglectus Sh., 23.V-10.VII; enkele exemplaren.

Op helmkruid vinden we nog vaak de volgende twee plooiwespen met hun goudwespparasiet:

Symmorphus elegans Wesm., 28.V-3.VIII; gewoon.

**Symmorphus mutinensis* Bald., 9.VI-24.VIII; talrijk; op 27.6.1971 vond ik in de groeve een ♂ van een nog onbekende variëteit: *eumenoides*. Als parasiet, minstens van de laatste soort, treedt op:

Chrysis angustula Schck., ook de variëteit *gracilis* Lins.

Nog enkele andere goudwespen:

**Chrysis cyanea* L., 1.VI-11.X; heel gewoon; parasiet bij meerdere hout- en muurbewoners.

Chrysis ignita schencki Lins., 4.VI-24.X; bij houtbewoners.

**Omalus auratus* L., 1.VI-10.VIII; parasiet van *Pemphredon shuckardi*; talrijk.

Omalus truncatus D., de enige keer dat ik deze soort levend gezien heb, was in deze groeve: een ♂ en twee ♀♀, 26.VI.1968 op een van de oude wortelstronken.

Verder zijn in juli nog aanwezig:

Myrmosa atra Pnz., 18.VI-28.IX; het ♀ is ongevleugeld en lijkt wat op een dikke mier.

**Sapyga quinquepunctata* F., 21.IV-4.VII; tegen steile wanden, ook in dood hout.

**Tiphia femorata* F., 17.VI-10.IX, maar de soort is hier lang niet zo gewoon als op de Bemelerberg en in heidestreken.

Pseudogonales hahni Spin., 25.VI-13.VIII; (een ♂, 3.VIII.1970).

Hoogzomerwandeling

In augustus gaan we voor de derde maal op stap. Als we mogelijk door een onweersbui overvallen

worden vinden we een droge schuilplaats in de bunker die de Duitsers voor ons hebben achtergelaten of in het kleine open huisje aan het bospad. Bereklaauw en distel overheersen en op de kalkgrashelling vinden we duifkruid, blauwe knoop, knautia en reseda. Slangekruid en grasklokjes bloeien nog, evenals bosandoorn en thijm. Ook rode ogentroost is de laatste jaren in het natte deel verschenen, echter nog niet de trouwe bezoeker, de dikpootbij, *Melitta tricincta*. Er vliegen al veel *Halictus* ♂♂; zie voor de vliegdata de vorige wandelingen. De volgende soorten kunnen we ontmoeten:

De „Schiepersberg” vanuit een andere hoek bekeken.

foto: P. J. van Nieuwenhoven

Halictus punctatissimus Schck., 12.IV-15.X; op *Taraxacum*, *Rubus*, (struikhei/*Calluna*/ en engelwortel/*Angelica*/) ♂♂: 6.VII-22.X.

**Halictus rubicundus* Chr., 11.IV-25.V en 25.VI-26.IX; op *Crepis*, *Scabiosa*, (*Vaccinium*, *Ribes* en zeeaster/*Aster tripolium*/): ♂♂: 11.VII-8.X.

**Anthophora vulpina* Pnz., 21.V-4.VIII ♂, 30.VI.1967 op *Stachys*, (*Nepeta*, *Thymus-spec.*, *Ballote* en *Helianthemum*). In stadstuinen komt de soort soms massaal voor, ook in de Beyarttuin.

Andrena hattorfiana F. (knautiabij), onze grootste zandbij met een gedeeltelijk rood achterlijf; 3.VI-14.VIII; enkele exemplaren op *Knautia*, (maar bezoekt ook wel *Scabiosa*, *Succisa* en *Centaurea jacobaea*).

Andrena ovatula K., 1.IV-31.V en 5.VII-18.VIII; een ♀, 3.VIII.1970 op *Thymus*.

Overigens is het een echte heisoort; op (*Salix spec.*, ook *S. repens*; de zomer generatie heb ik nooit op bloemen waargenomen!).

**Chelostoma campanulare* K., 28.V-11.VIII; trouwe *Campanula*bezoeker (maar ook wel eens op *Malva*); nest in dood hout.

**Chelostoma rapunculi* Lep., 20.V-21.VIII eveneens op *Campanula* (en *Malva*, maar ook op *Reseda*, *Echium* en *Crepis*).

**Osmia adunca* Pnz., 30.V-19.VIII, soms in aantal op *Echium*, (*Lamium purpureum*).

**Prosopis communis* Nyl., 22.V-25.VIII (en een ♂, 31.X te Wolder) op *Reseda*, *Lotus*, *Cirsium*, (steenbreek/*Saxifraga-spec.*/, scherpe fijnstraal/ *Eriogon acer*/, *Frangula*, *Heracleum*, *Rubus*, *Angelica*); enkele malen uit hout en stengels.

**Prosopis confusa* Nyl., 28.V-2.IX; nog gewoner dan *communis*; op *Reseda*, *Heracleum*, (*Rubus*, *Angelica* en *Campanula*); nest in hout.

**Prosopis hyalinata* Sm., 29.V-23.VIII, gewoon op *Reseda*, *Rubus*, (*Geranium sanguineum*, *Solidago*); nest in hout.

**Prosopis pictipes* Nyl., 30.V-19.IX; een ♂, 13.VI.1968; (op *Reseda* en *Angelica*) in hout.

Prosopis rinki Gorski, 11.VII-22.VIII?; een ♂, 12.VII.1971; zeldzame soort.

**Melitta haemorrhoidalis* F., 14.VII-18.VIII; heel gewoon op *Campanula*, (soms op *Malva moschata*); nest in de grond; (de parasiet, *Nomada flavopicta* werd nog niet in de groeve aangetroffen).

Aan de hommels (*Bombus* en *Psithyrus*) heb ik te weinig aandacht besteed.

Voor de *Halictus* ♂♂, die in augustus volop vliegen: zie juniwandeling.

Op bereklauw en helmkruid zijn heel wat wespen aan te treffen:

**Ectemnius cavifrons* Thms., 23.VI-20.IX; een ♀ uit een wortelstronk; gewoon in dood hout.

**Ectemnius lapidarius* Pnz., 8.VI-8.IX; gewoonste soort; nest in dood hout.

Ectemnius lituratus Pnz., 26.VI-28.VIII; drie ♂♂, 9.VIII.1974; in Z.-Limburg een niet ongewone soort; de ♂♂ schijnen niet van zon, wel van warmte te houden; ik trof ze uitsluitend aan op warme dagen op beschaduwde plaatsen in de late morgenuren, vooral te Caestert.

**Ectemnius nigrinus* H.-Sch., 20.V-28.VIII; enkele exemplaren.

**Ectemnius sexcinctus* F., 20.VI-28.VIII; enkele exemplaren in de groeve; in de Beyarttuin heel gewoon.

Gorytes laticinctus Lep., 30.V-28.VIII; enkele exemplaren langs de steile bovenrand, samen met de mogelijke parasiet:

Nysson trimaculatus Rossi, 12.VI-2.IX, die gewoonlijk parasiteert bij *Gorytes bicinctus* Rossi, maar deze laatste soort werd in de groeve niet gevonden; ook *Nysson niger* Chevr., die vaak in de buurt van *Gorytes laticinctus* wordt aangetroffen, is in de groeve niet aanwezig.

Cerceris quinquefasciata Rossi, 10.VI-4.IX; een ♂, 22.VII.1966.

**Cerceris rybyensis* L., 31.V-15.IX; zeer gewone soort; nest in de grond.

**Mellinus arvensis* L., ♀♀: 24.VII-20.X; ♂♂: 17.VII-7.IX; massaal; graag op zonnige eikestruiken. Verder zijn er nog meerdere plooiwespen aanwezig:

Symmorphus connexus Crt., 30.VI-9.VIII?; ook gekweekt uit dood hout. De soort is in Nederland

van 15 vindplaatsen bekend, waarvan na de oorlog slechts te: Udenhout, Kotten (Winterswijk), Haelen, St.-Pietersberg, Bemelen en Mamelis (Vaals).

Symmorphus debilitatus Sauss., 27.VI?-18.VIII?; een ♀, 17.VIII.1969; vrij zeldzaam; evenals *con-nexus* in dood hout; beide soorten graag op helmkruid/*Scrophularia nodosa*/.

Van de sociale wespen werden slechts **germanica* F., **vulgaris* L., *silvestris* Sc., en **rufa* L. met zekerheid in de groeve waargenomen.

PERSONALIA

De heer W. Otten, reeds vele jaren lid van ons Genootschap en trouw bezoeker van de maandvergaderingen werd op 2 september 1975 door de burgemeester van Maastricht de koninklijke onderscheiding van Officier in de Orde van Oranje-Nassau uitgereikt.

De heer Otten, die onlangs 65 jaar werd, ontving deze eervolle onderscheiding vanwege zijn grote verdiensten voor het onderwijs en het sociale leven in de stad Maastricht.

Met onze hartelijke gelukwensen onderstrepen wij gaarne onze instemming met de aan de heer Otten verleende onderscheiding.

AANKONDIGING

De Stichting D.J.O. De Jonge Onderzoekers te Deventer verzocht ons onderstaand bericht in ons Maandblad te willen opnemen:

MANIFESTATIE DJO '76 „SPELEN MET WATER”

De manifestatie DJO '76 zal op vrijdag en zaterdag 2 en 3 januari 1976 in Nijmegen gehouden worden. Op deze manifestatie staat het thema water in al zijn facetten centraal.

Iedere jongere, die rond het thema water in al zijn facetten bezig is met een onderzoek, kan aan de manifestatie deelnemen. Het niveau van het onderzoek is niet erg belangrijk. Het gaat er om, dat jongeren een stuk origineel eigen werk tonen. Het onderzoek hoeft niet afgerond te zijn.

Deelname is mogelijk in drie categorieën:

- manifestatie: Laten zien waar je mee bezig bent.
- doe-activiteit: Een opstelling waar bezoekers mee kunnen experimenteren.
- wedstrijd: De inzending wordt beoordeeld door een jury bestaande uit de deelnemers zelf en een viertal deskundigen.

Uit de deelnemers van de wedstrijd, voor wie interessante prijzen beschikbaar zijn gesteld, zal bovendien de afvaardiging voor de Europese wedstrijd in Spanje worden gekozen.

Heb je belangstelling voor de Manifestatie, vraag dan de brochure aan bij:

INFORMATIECENTRUM DJO
Postbus 1134
NIJMEGEN

”

Daar wij van mening zijn dat deze manifestatie speciaal onze jonge leden zal aanspreken, voldoen wij gaarne aan bovengenoemd verzoek en vertrouwen dat velen daadwerkelijk aan deze oproep gevolg zullen geven. (red.)